

Ka Alohā Aina

Hoakumaia no ka
Fomaikai o ka Lehulehu, a he Nu
pepa na ka Lahui Hawaii.

EDWARD L. LIKE.

Hoovononono.

EMMA A. NAWAHI.

Pauku o KE ALOHA AINA.

HONOLULU... MAR. 13, 1899

ALOHA NA ALII O KAKOU.

He mea waloia, ma ka hoomaopopo ana iho eia ke anai mai nei ka make maluna o ko kakou mau Alii hanau o ka aina, elike me ke komo ana mai o ka Anela luku waena o na makaainana pono o ka aina, pela no hoi ka anai a me ka hooneoneo mau ia ana o ko kakou mau Alii kiekie, na kaulanali, a pela aku.

A i ka huli ana ae a helu i ka nui o ko kakou mau wahi Alii hanau e ola nei, aole ia i lawa no ka elu kauna, e hiki ai ke olelo ae, eia no ka hauoli me kakou wahi i puili pu ai i na wa a pau, a ke huli a nana aku hoi i ke kulana maoli a me na hoohonoho ana o ko kakou mau lalani Alii, na kaulana ole makou i ka hoopuka ae, ke hapuku nei ka make ia lakou elike me ka hiole ana o ka wai mailuna mai o kekahi pali kiekie aole loa he mea nana e pale ae i ko lakou helelei ana ae.

Ma o ka hoomaopopo maoli ana iho i ke kulana o ko kakou mau wahi Alii i koe, e hiki no ke ike a hoomaopopo penei: Ka Moiwahine Liliuokalani, ka Moiwahine Kanemake Kapiolani, na Keikialii Kawanakoa, a me Kalaniana'ole, ke Keikialii Kuniakaa, ke Alii wahi Kekaauia a me kekahi poe e ae i loa ole ia makou o ka hakahaka mau ana o na makalua Alii me ka hoopihia hou ole ia iho he mau pani ma ke lakou wahi, he hoike ana mai ia i ka lilihi a me ka moku-mokuaia o na hoomanao ana ae no na la i hala, na la hoi e poai ia ana ka nohoali me ka huiua lehulehu o kona mau Alii hanau.

Aka, i keia la he mea pohihihi ka hiki ana ke hoopihia ae i na wahi hakahaka e waiho wale nei, elike aku la me ko Kaulani hoomanao ana mai la i kona wahi, ka mea hoi i upu ia e loa maloko mai o kona oiwi Alii, he pua Kamakahala nana e hoopihia a e hoopihia hoi ka noho kaulana o kona aina, a i ole, o ka hoanani a hoowehiwehi ana paha i ka lalani Alii poi lei ma ia aole o ka mookuaia Alii.

Aka, na kinai koke ia a nalo loa aku la ia Alii, opia hanau o ka ana, a owai la ke pau se ana ma kona hakahaka, no ka mea,

aole pua i koe e a ai na kukui o Iwikaukua mawaho ae o ka Moiwahine Liliuokalani, ua hala aku la oia me ka minamina ia, a ke noho nei kakou ka lahui me ka u waloia ana i ko kakou mau Alii hanau mai ka po mai, No laila, e noho no kakou me ka hoomanao ana, he mea hiki ole ia kakou ke pale ae i ka make-make o ka Mea Nana kakou i hana.

NAWAI KA HOI I HEHI IA KAPU?

O ka makou keia e ninau nei, mamuli o na hana hoohaahaa a na loio haole imua pono o ka ihu a me na maka o na Lunakanawai Kiekie i keia ma la. Aole i mamao loa ae nei na la i hala, ua kua aku la o Loio Davis i na mamo a me ka eehia o ke anoano kapu o ka Aha ma o Lunakanawai Pere la, a o ka hopena i hoesa mai, oia no ka hoopahaa ia ana o keia loio ma Kawa no kekahi mau la, i panai no ka hanohano ana i hehi ai malalo o keia hana ana, mamua iho no ia o ka hoesa ana mai o ka la Karisimaka aku nei o ka 1898.

I ke komo ana mai hoi i na la mea o keia makahiki, a imua hoi o Lunakanawai Pere no ua haawi kuaapaa hou ae la no he loio haole hou no, he hana kumakaia a hoohaahaa hou no i ke eehia o ka Aha, kai lawelawe ia e Humphreys, hoonona a Afong, a uina aku la na hana Keonimana ole ma ka lae o kekahi hoi o na hoike i keia, a i mamo ia hoi, e pono a e ko ana kona makemake eia nae, aole i hahai ka hoike ma ko hai mamo, aka, ma o kona pono iho no.

He oi aku ka hanohano a me ke eehia o ka oihana loio i na kaulana Hawaii maoli, namua o ka poe i noho a i puka mai, mai'oko mai o na kula loio kaulana o Amerika a me Europa, ka poe hoi a na poe opio haole Hawaiie pikokoi nei i Amerika, i ao kupono ole ia ma na loina o ka mamo haahaa a me ke akabai elike me na poe e noho hana ana malalo o na loio haole, a i loa i hoi kahi hoomahele ana ma kahi ike e hiki ai ke ku imua o na Aha kaula ipu inika ole, a imua hoi o na Aha Kiekie o ke aupuni.

O ka makou e hoomanao nei, a e ike nei ma na moolele o ke kanaka Hawaii pono lawelawe ana i ka oihana loio, mai ka wa mai paha o ka Mei Kaulikeouli Kamehameha III. a i ole, Kamehameha IV paha, aole loa hoopihia loio Hawaii i hoao e wawahi i ka malubia a me ke eehia o ka oihana, he mea weliheli loa ia lakou ka hoike ana aku ia ana o ko kahu o ka Aha e noho

ana e malama i ka ihihi o na kaulana o ka aina.

Mamuli o ko lakou ike a hoomaopopo ana he hana kaulana loa ka malama ana i ka hanohano o ka oihana loio, a ke haahae nei makou i ka puana ana ae imua o ke ao holookoa, ua eo ka eehia, kh anoano ke kapu a me ka malubia oia oihana hanohano maluna o na loio Hawaii. O kekahi no hoi, ina o keia mau hana hoohaahaa ana i ke anoano o ka Aha, a he loio Hawaii, aole loa he hoopai dala e haawi ia ana i kekahi o lakou, aka, he hoopahaa wale no, me ka hoopai ia o kona laikini loio, a no lakou nei, aole pela, e noke no lakou i ka hana ino imua o na ihu pono o na Lunakanawai aole no e pau ko lakou laikini loio. Popopo na hana o keia mau la.

NA KINO LEPO O KAKOU.

Ua ike ia iho maloko o kekahi mau hoike lehulehu, e pili ana no ko kakou mau kino lepo, mahope iho o ka hana ana aku o ka hana mai ke kino aku, oia hoi ka imi ana i na hana kupono ma o na ilina la o kakou, ka mea hoi a ka Papa Ola a me kekahi poe e ae i hele iho nei e huli pono i kahua no ko kakou mau kino e waiho ai, a ke waiho nei la kumuhana iloko o na lima oia poe a hiki i keia wa.

Ke olelo nei kekahi mau nupapa, ua oi aku ke pua ia ana o na king i ke ahi a lilo i lehu, mamua o ka lawe ana aku a kanu iho ilalo o ka lepo. He hana keia i mao ole i keia lahui, a i ka wa o ke aupuni e hoao ai e hooko i keia hana, aia he uluoa nui ma waena o ka ohana a me na luna hooko o ke aupuni, mamuli o ka pipili o ke aloha o keia lahui i ko lakou mau pilikana e hoomaewaewa ia ana, elike me ka holoholona.

Aole i kuli e ko makou mamo me ko na poe e olelo nei, he oi aku ka pono o ke pua ia ana o ke kino mamua o ke kaula maoli ia ana iho i ka lepo, malalo o keia kumu, aole i nele ke aupuni me na wahi kupono e hoahu ia ai na kino o kakou, a oia hoi, o ka mea nui wale no e noonoo ia nei ma keia kumuhana, oia ka hookaulike ana i na lilo mawaena o ka poe poe ilihua a me ka poe waiwai, a malalo oia i mamo ia ai, e imi pono i ilina hou, mai na ilina kahiko ae.

A ina hoi na mauo kekahi poe ua oi loa aku ka pono ke pua lehu ia na kino, alaila, ua kapono no ia poe ke waiho aku i ko lakou mau ina no ka hana ia o ko lakou mau kino pela a no makou iho, ua kua loa makou i kela aole hana hoomaewaewa imua o

ko kakou mau maka, a no ka pono o ka lehulehu o ka lahui Hawaii, aia makou ma ka aoao kua i ka hana ia o ua kino pela.

KA HOIHOI IA ANA MAI O KA HOOLINA I KA LUA-KINI OKAWAIAHAO.

Mahope iho o ka uhi ana mai o na eheu o ka pouli ma ka po Poalima nei, aia hoi, ua ikeia aku la na mano kanaka e moe ana kaao no ka luakini o Kawaiahae, oia, ua lohe ia ma ia po e hoihoi ia mai ai ke kino make o ka Hoolina Alii o Hawaii, no ka waiho ana maloko o ia luakini.

He mau tausani ka nui o na poe i akooka ae malaila mai ke ahiahi okoa mai a hiki i na hora o ke aumoe, a hoopihia ae la ia loko a me waho o ka luakini a hiki loa aku i na alana, aole hoi lakou i uhi a ke kali no ka ike hope ana aku i ke Kama'lii wahi-ne Kaulani e hoamoe ana i kona home malihini.

Mahope iho o ka hora 11 o ia po i loheia mai ai na haalele aku la ke Kama'lii wahi-ne opio i kona home ia Ainahanu, a eia ke hoi mai nei no kona home hou, a he manawa pihihi ia no na poe a pau e ake aku ana o ka ike koke aku no iaia.

A ma ka hora 1:30 oia wanao ua hoesa mai la oia i ka luakini, a oia no ka wa i lohe ia aku ai ka leo aloha o kona mau makaainana e uwe kumakana ana nona.

Aole he nui o na poe i ukali mai iaia, aka, o kona makunakane, na Keikialii, he mau hoaloha kaulakahi a me kona mau ohua a me na poe e paa ana i kona mau kahili, o lakou wale no ka hoi pu mai me ia.

Ua malama ia he mau haipule mama e ka Bihopa o Honolulu i ka wa i hoesa aku ai o kona kino make noloko o ka luakini, a he mau minute hoi ia i paha me ka eehia. Waloia wale.

NA HALEAINA O KAKOU.

Ma ko makou hoomaopopo maoli ana maloko o ke kulanakauhale nei o Honolulu, o ka hapau o na hale inu kope a me ki, a me na haleina, oia no ko na Pahe, a iwaena o keia mau hale, ua hiki no ke ike ia, aole i kaula ia ka pono o na poe e hie aku ana e ai, a e inu kope paha maloko oia mau hale, oia hoi, i ka mau ana iho i ke kope, me he mea la, aole ia he kope maoli, aka, me he mea la, he iwi piaki paha, a i ole, e kekahi mea okoa se paha.

Pela no hoi me ke ki, a me na mea ai, oia no ike hookahi no, a ina paha eia ka nana ana o keia mau hale malalo o ke ke aupuni mau, elike me na kaa wale e hahilo mau ia nei i kela wa, le oi

aku ia o ka pono, mamua o ka hana a imi ana o keia poe i ko lakou pono pono iho, aole hoi i ka pono o ka poe mea dala, ka poe nana e uku i ko lakou mau hoolilo, mawaho ae o ko lakou mau pakeke pono.

Ua hoike mau aku makou i keia mea imua o ka lehulehu, me ko makou olelo pu hoi, he ma'i kupono keia na ka Papa Ola e lapau ai, ma ka noi pono ana i na mea a pau oloko o keia mau haleina, me ka hoao ana e kinai loa i keia mau hana imi waiwai apuka e malama mau i nei ma keia mao hale, ka punihua hoi o ko ke kulanakauhale nei noho ana ma na mea pili i ke ola kino.

A pela, anei e nanamaka ia ai ka pono o ka lehulehu, ma ka hoopalahaa ana o na kiai oia hana, aia ka nana ana maluna o na io bipi, na waiwai a me kekahi mau mea lilihi e ae, a pehea hoi keia, no ka mea, aia iloko o keia mau hale, ke ola o kekahi poe o ke kulanakauhale e noho nei, aole anei he mea pono i ke Kaula a me ka Agena o ka Papa Ola, ke komo aku maloko o keia mau hale, e ana pono ai i ke ano o ka lakou mau mea e hana ai, a olai, he leo mana ko lakou ma na mea pili i ke ola a me ka maoae, e hikiwawe auanei ka holo koke ia o keia mau ano hoopukapuka waiwai me ka emooe, a e hoololi koke ia ae hoi ke ano o ka lakou mau, mai ka pelapela a i ka maoae.

Ke kau aku nei ko makou mau nanaina maluna e na hooko akabele ana a ka poe ia lakou ia mao, aole ma ke ano he hana hoopihia i ka poe nana e lawelawe nei ia mau hana mikiala, aka, na ke ano i hookupono ia ka waiwai o ka poe e ai ana me na ona nona ia mau hale. O ko makou mamo keia, mamuli o ka ikemaka i na hana o keia ano.

KANIKAU NO VITORIA KAUULANI.

Ua mae e ka pua la o ka Ilima,
E ka hoopili koku la o ka Lehua
Ua hoopu aku me Niolopua,
I ka eia lima oia e ke aloha,
Kau pine kaulana kau umama,
I pine paa ia i ka puu wai,
Ua alo i ke ehu hakahaka,
Ki Hokulua o ka Pahi-pahi,
Ka Lei Momi oia e ka lahui,
A Hawaii a e hui poi nei,
Hoike e ke kapu o na lani,
Olapa ka uilla ki hekihi,
Hoailona kapu o na lili,
Ke hali nei e ka na koku,
Ke na mai nei e ka makani,
Pipio mai a ke aueneue,
Ke kapuwaha hulu melamela,
Ka Lei Kaulana o Ainahanu,
Hee aku no wau o mai oo,
O Kaulani nei e Ahupalapa,
Hakua a Mele ia e,
Ka Hui Lei Mamo